COLOCVIUL INTERNAȚIONAL ICOMOS: „L'ARCHITECTURE VERNACULAIRE ET SON ADAPTATION AUX BESOINS DE LA VIE MODERNE" PLOVDIV, 24 SEPTEMBRIE— 2 OCTOMBRIE 1975

Colocviul organizat în R.P. Bulgaria cu tema „Arhitectura tradițională și adaptarea sa la cerințele vieții moderne" s-a desfășurat la Plovdiv sub egida Comitetului executiv ICOMOS (președinte — prof. Raymond Lemaire, secretar general, Ar. Ernest Connaly, secretar adjunct Jean Salusse) și a Comitetului național ICOMOS (președinte prof. arh. Peio Berbenliev, secretar arh. Mladen Minchev).

Comitetul de onoare al colocviului a fost constituit din înalte personalități fiind prezidat de Ludmila Jivkova, președinte al Comitetului de Artă și Cultură a R.P. Bulgaria, ceea ce indică grija statului bulgar pentru aspectele privind arhitectura tradițională.

Colocviul s-a bucurat de o largă participare a specialiștilor arhitecți și etnografi din 16 țări: U.R.S.S., R.P. Polonă, R.D. Germană, R.S. România, R.S.F. Iugoslavia, R.P. Ungară, R.S. Cehoslovacă, Franța, Finlanda, Olanda, Belgia, Grecia, Turcia, Italia, R. F. Germania.

În mod simbolic orașul Plovdiv, cu tradiții arhitecturale remarcabile, a fost ales pentru a găzdui lucrările colocviului. După deschiderea oficială din 25 septembrie, organizatorii au considerat util, ca înainte de prezentarea rapoartelor și de începerea discuțiilor, să se efectueze, timp de 3 zile, o călătorie de studii — în diferite localități, — la monumente, muzee și „situri", conservate și restaurate, oferind astfel participanților posibilitatea cunoașterii realizărilor din acest domeniu în R.P. Bulgaria.

În zilele de 26, 27 și 28 septembrie au fost vizitate orașele Nessebar, Tîrnovo, Plovdiv, satele Jeravna, Bojentzi și Arbanassi, monumentul de la Kazanlîc, mănăstirea Bacikovo, Muzeul în aer liber de la „Etara". Călătoria a relevat realizările deosebite din R.P. Bulgaria în domeniul conservării patrimoniului național în ansamblu, fără să neglijeze nici o categorie de monumente tradiționale: antice, feudale, civile, religioase, nobiliare sau țărănești. În mod deosebit a impresionat atenția acordată arhitecturii din perioada „Renașterii bulgare", — prin restaurarea unor centre, străzi sau cartiere întregi din orașele Tîrnovo, Plovdiv, Nessebar, Gabrovo, și mai ales a arhitecturii populare — prin restaurarea integrală a unor sate cum sînt Jeravna și Bojentzi.

În zilele de 29, 30 septembrie și 1 octombrie s-au prezentat rapoartele, au avut loc discuțiile și închiderea oficială a colocviului. Participanții au prezentat aspecte interesante privind conservarea și restaurarea monumentelor de arhitectură din țările respective, subliniind importanța lor deosebită pentru păstrarea unui ambient construit tradițional, menit să contribuie la menținerea personalității orașelor.

S-a desprins ca o concluzie a lucrărilor că în fiecare țară, un mare număr de monumente, de aglomerații — formînd orașe și sate — au fost declarate parțial sau în ansamblu sectoare ocrotite.

În R.P. Bulgaria — așa cum a rezultat din interesantul raport prezentat de arh. Mladen Minchev (director adjunct la Institutul Național pentru Monumente Istorice) — rezolvarea complicatelor probleme privind prezervarea patrimoniului tradițional este reglementată de o legislație adecvată, care garantează inviolabilitatea monumentelor și ansamblurilor arhitecturale declarate. Un număr de aproximativ 8 000 de case — din orașe și sate — provenind din perioada „Renașterii bulgare" sec. XVIII, XIX — perioadă care s-a manifestat prin mari schimbări în viața economică, politică și socială a poporului bulgar — au fost puse sub protecția legii.

Pornind de la o idee unanim acceptată, mulți participanți — Nicolas Moutzopoulos (Grecia), Michel Parent (Franța), Dietar Nieserget (Elveția), Stephan Mateev (R.P. Bulgaria) — au subliniat că simpla asigurare financiară și juridică a monumentelor conservate și restaurate nu este suficientă, dacă ele nu-și vor găsi locul în viața contemporană.

Legat de această idee, arh. Mladen Minchev a prezentat situația monumentelor de arhitectură din perioada „Renașterii bulgare" arătînd că ele pot fi grupate după funcționalitatea atribuită post-restaurare astfel:

A. Case tradiționale transformate în muzee

B. Case tradiționale integrate fondului locativ (imobiliar) contemporan

C. Case tradiționale amenajate pentru oaspeți

D. Case tradiționale amenajate pentru creație și odihnă

E. Case tradiționale adaptate cerințelor turismului

F. Case tradiționale adaptate pentru instituții publice.

A. *Transformarea monumentelor în muzee de istorie și etnografie* constituie o practică foarte răspîndită în R.P. Bulgaria. Este o soluție care oferă vizitatorilor posibilitatea de a cunoaște atît exponatele cît și interiorul monumentelor.

Din păcate, așa cum sublinia și arh. Mladen Minchev, nu totdeauna s-a ținut cont de arhitectura monumentului. Un exemplu tipic îl constituie casa Kuiumdjioglu din Plovdiv în care a fost amenajat muzeul etnografic.

B. *Casele tradiționale integrate fondului locativ contemporan* sînt în general proprietate particulară. Deoarece legislația în vigoare din R.P. Bulgaria prevede că restaurarea monumentelor se face din bugetul statului, în fiecare an Institutul Național pentru Monumente Istorice, de comun acord cu consiliile regionale pentru artă și cultură, prevede restaurarea unui număr de case particulare, declarate monumente de arhitectură. În general, aceste construcții își păstrează aspectul inițial mai ales în ceea ce privește fațadele.

Arhitecții urmăresc conservarea integrală a tot ceea ce prezintă interes istoric sau artistic, — uși, ferestre, plafoane, sisteme de încălzit, lambriuri etc. În cazul în care degradarea construcției este foarte avansată, se înlocuiesc piesele deteriorate prin materiale similare sau, în cazuri extreme, se admite chiar înlocuirea lor prin materiale moderne — beton armat, oțel ș.a.

C. *Case tradiționale amenajate pentru oaspeți*

Acestea fac parte din grupa construcțiilor cu caracter reprezentativ, mai ales cele de tip simetric, datînd din a doua jumătate a sec. al XIX-lea. Exemplul tipic îl constituie casele „Nedkovich", „Artine Guidikov" și „Pavliti" din Plovdiv, „Hadji Anguel" din Vidin, „Konstantzaliev și Hadjikostov" din Arbanassi.

Paralel cu restaurarea acestor case, arhitecții au studiat și detaliile privind amenajarea interioarelor în scopul asigurării comodităților cerute de viața modernă.

D. *Case tradiționale amenajate pentru creație și odihnă*

În satele unde se păstrează arhitectura tradițională ca Bojentzi, Jeravna ș.a., s-a format o adevărată rețea de case de creație și odihnă. În felul acesta aproximativ 200 de monumente au fost înglobate fondului imobiliar al diferitelor uniuni de creație, asociații sau sindicate.

E. *Case tradiționale adaptate cerințelor turismului.*

Transformarea unor case tradiționale în restaurante sau hoteluri este destul de obișnuită. Exemple tipice pot fi considerate restaurantele „Kapitanska srechta" din portul Nessebar, „Mahanata" de la Jeravna, „Afronguite", din Plovdiv etc. Alte construcții au fost integrate rețelei hoteliere.

F. *Casele tradiționale adaptate pentru instituții publice* sînt foarte numeroase, avînd funcționalități multiple: primării, școli, grădinițe, magazine, galerii de artă etc.

În sfîrșit, multe case au fost adaptate ca săli de ceremonie pentru căsătoriile civile.

Cele de mai sus constituie argumente pentru practicarea consecventă a unei „conservări active" așa cum sublinia în raportul său și dr. arh. Stepan Stamov, cu mențiunea că în cazul monumentelor cu valoare etnografică și artistică excepțională, acest gen de conservare trebuie limitată.

Susținînd același punct de vedere, delegatul maghiar a prezentat cazul unui sat transformat în centru turistic „țărănesc" în care, din 58 de case declarate monumente de arhitectură, 14 au fost adaptate cerințelor turismului (hoteluri, restaurante, muzee etc.), 11 au permis dotarea satului cu infrastructura elementară (dispensar, primărie, poștă etc.), 33 de construcții și-au păstrat funcția inițială (case de locuit).

Evident soluțiile prezentate nu epuizează toate posibilitățile pe care le oferă viața cotidiană, dar constituie un bun exemplu de integrare a monumentelor istorice și de artă în viața contemporană.

În cadrul colocviului s-a înscris ca o concluzie de primă importanță — susținută de prof. arh. Peio Berbenliev (R.P. Bulgaria), Maya Kairamo (Finlanda), arh. Dobroslav Pavlović și Nadejda Maksimović (R.S.F. Iugoslavia), arh. B. V. Gnédovskiy (U.R.S.S.) — faptul că integrarea tuturor monumentelor tradiționale, cu valoare istorică, artistică sau rustică, în contextul vieții contemporane, constituie mijlocul cel mai sigur de conservare. Prin ind o nouă funcție, un nou sens de viață, vechile construcții tradiționale nu mai apar doar ca vestigii muzeale ale unor timpuri de mult apuse. Reînviate, ele ocupă un loc de onoare în societatea contemporană și vor rămîne în viață cît timp vor fi utile societății în permanentă evoluție.

Un alt aspect discutat pe larg, privește cealaltă fațetă a problemei și anume, integrarea arhitecturii moderne într-un cadru istoric construit.

Presați de considerente privind sistematizarea așezărilor — urbane sau rurale —, printre construcțiile vechi, arhitecții implantează construcții moderne. Integrarea arhitecturii moderne într-un cadru istoric construit reprezintă — așa cum a susținut și dr. Andras Roman (R.P. Ungară), una din problemele de cea mai mare actualitate, mai ales pentru mediul rural.

Făcînd referire la experiența arhitecților din țara sa, dr. Andras Roman a arătat că implantarea construcțiilor moderne în mediul rural este foarte dificilă din cauza contradicției care se creează între volumele modeste ale caselor țărănești și volumele construcțiilor noi. Problema este complicată și simpla realizare a unor construcții de mici dimensiuni — vile, case individuale etc. — nu poate fi considerată o soluție ideală, deoarece poate fi în dezavantajul ansamblurilor tradiționale. Pe de altă parte el consideră că arhitectura actuală, spontană din satele maghiare este lipsită de perspectivă.

Pentru rezolvarea acestor dileme care stau în fața factorilor responsabili s-a organizat un concurs în vederea integrării unui număr de șapte construcții noi în ansamblul construit din satul Hollókö. Rezultatele concursului au demonstrat că noile exigențe funcționale privind realizarea proiectului pot fi satisfăcute foarte bine folosind modulii considerați tradiționali în sat, în scopul creării volumelor și spațiului care să se armonizeze cu cadrul existent.

O altă concluzie desprinsă din rapoartele prezentate a fost aceea că patrimoniul cultural reprezentat de monumentele de arhitectură tradiționali, poate fi valorificat pe deplin numai dacă este examinat la scară urbanistică.

Cînd se discută punerea în valoare a patrimoniului arhitectural trebuie avute în vedere nu numai mijloacele tehnice necesare, ci trebuie urmărită înțelegerea spiritului și condiții-

https://biblioteca-digitala.ro

lor de viață din trecut ale monumentelor, în scopul creării unei atmosfere corespunzătoare, deoarece ele trebuie apreciate și puse în valoare sub toate aspectele: istoric, estetic, social, urbanistic și economic. În felul acesta monumentul se va încorpora în așezarea contemporană nu numai ca element cultural, ci va deveni un participant activ la mediul vital de astăzi și de mîine. Moștenirea arhitecturală nu trebuie privită numai ca un document cultural și estetic ci ca un element constructiv și o componentă reală a mediului vital contemporan, căruia îi conferă trăsăturile individuale atît de necesare.

De aceea, mulți participanți — prof. arh. Luben Tonev, arh. Stephan Mateev (R.P. Bulgaria), arh. Dietar Nievergelt (Elveția), ing. Heinz Wolff (R.F. Germania) — au subliniat că politica culturală urbanistică trebuie să aibă în vedere amenajarea orașelor și localităților în scopul creării de ansambluri teritoriale armonioase, pentru realizarea unui ambient vital la scară regională și națională.

Soluționarea problemelor patrimoniului cultural arhitectural din acest punct de vedere presupune înainte de toate o politică guvernamentală și locală bine dirijată, ajutată prin participarea marelui public și a tineretului.

Tangențial s-a discutat și despre modalitatea conservării monumentelor de arhitectură prin strămutarea și concentrarea lor în muzee în aer liber. Prof. arh. Dobroslav Pavlović (R.S.F. Iugoslavia) a pus problema necesității admiterii acestei modalități de conservare a monumentelor tradiționale în scopul salvării lor, cu toate riscurile pe care le comportă asemenea lucrări pentru păstrarea integrității construcțiilor și modificarea ambientului. În legătură cu această problemă rezoluția colocviului recomandă în mod expres realizarea de muzee în aer liber, în cazurile în care nu există posibilități de conservare „in situ" sau atunci cînd, din cauza așezării, monumentele nu pot fi integrate cerințelor societății contemporane.

Rezoluția elaborată la încheierea lucrărilor colocviului ICOMOS de la Plovdiv constată realizările deosebite din ultimii ani în domeniul conservării patrimoniului arhitectural, subliniind necesitatea continuării lucrărilor în ritm alert, inventarierea monumentelor, stabilirea zonelor ocrotite și valorificarea lor sub toate aspectele.

Participarea largă, referatele interesante, schimbul de păreri precum și excepționala organizare datorată gazdelor ne îndreptățesc să considerăm colocviul ICOMOS cu tema: „Architecture vernaculaire et son adaptation aux besoins de la vie moderne", desfășurat în cadrul „Anului internațional al patrimoniului arhitectural", ca o manifestare de prestigiu, cu rezultate deosebite în cunoașterea reciprocă a problemelor ce se pun și a realizărilor pe plan mondial.

GEORGETA STOICA

CONSILIUL INTERNAȚIONAL AL MONUMENTELOR ȘI SITURILOR ICOMOS

Recomandări

Participanții la Colocviul internațional ICOMOS asupra „Arhitecturii tradiționale și adaptării sale la nevoile vieții moderne", provenind din 17 țări și reuniți la Plovdiv, exprimă mulțumirile și via lor recunoștință autorităților din Bulgaria, Comitetului pentru Artă și Cultură, Comitetului Național Bulgar ICOMOS, Institutului Național pentru Monumente de Cultură ca și Uniunii arhitecților bulgari, pentru excelenta organizare a colocviului și primirea călduroasă care le-a fost rezervată.

Reamintind lucrările și rezoluțiile simpozionului ICOMOS de la Strbske-Pleso-Brno (Cehoslavacia) din 1971, „Protecția arhitecturii populare" și colocviul de la Thessalonic (Grecia), din 1973, privind „Conservarea și reanimarea arhitecturii populare și a siturilor rurale", participanții constată cu satisfacție progresul creșterii conștiinței și a interesului asupra arhitecturii tradiționale. Ei iau act de faptul că recomandările de la Strbske-Pleso-Brno făcute de Comitetul executiv ICOMOS, de a sesiza UNESCO asupra problemelor din competența sa privind arhitectura tradițională par a se fi materializat în rezultate concrete. Ei subliniază din nou importanța primordială a programelor de educație școlară și extrașcolară pentru sensibilizarea populației cu privire la patrimoniul său arhitectural.

Participanții la colocviu, considerînd:

— că arhitectura tradițională rurală și urbană face parte, integrantă din patrimoniul umanității, și că generația actuală nu este decît depozitara acestui patrimoniu pe care trebuie să-l transmită generațiilor viitoare,

considerînd:

— că definiția de „arhitectură tradițională" nu este încă suficient precizată și că este foarte important să se aprofundeze de acum înainte această noțiune și să se studieze tipologia și morfologia,

considerînd:

— că în perspectivele economice ale unui nou mod de creștere a atenției pentru evitarea distrugerii și păstrarea bunurilor existente, arhitectura tradițională constituie o rezervă importantă a habitatului care nu trebuie pierdută și a cărei utilizare judicioasă presupune uneori o restructurare a teritoriului și o politică de descentralizare asemănătoare cu dezvoltarea rurală,

considerînd:

— că politica de salvare a arhitecturii tradiționale dispune de un evantai de mijloace mergînd de la pura conservare muzeologică a edificiului sau de la adaptarea sa la nevoile vieții contemporane, pînă la revitalizarea sa pentru a-i reda funcțiile inițiale menținînd integral caracterul său,

considerînd în sfîrșit:

— că arhitectura tradițională poate oferi un cadru de viață mai diferențiat, mai apropiat nevoilor permanente ale oamenilor pentru un habitat concentrat din ce în ce mai căutat, cu precădere de tînăra generație, participanții se adresează guvernelor statelor și autorităților responsabile la toate nivelele:

1. *Recomandă* ca în cel mai scurt timp să se întăptuiască *inventarierea patrimoniului arhitectural* care trebuie privit în toată amploarea sa.

2. *Recomandă* utilizarea sistematică a acestui inventar pentru elaborarea unei politici globale de conservare, comportînd o *analiză sistematică* a elementelor inventariate și a dispozițiilor juridice, financiare și tehnice proprii să asigure salvarea monumentelor.

3. *Recomandă* să se vegheze și să se urmărească coordonarea dintre serviciile de conservare a patrimoniului arhitectural și a celor de *amenajare a teritoriului și de urbanism,* coordonare indispensabilă pentru o politică de salvare și revitalizare a arhitecturii tradiționale.

4. Recunoscînd efectul pozitiv pentru reanimarea orașelor, produs de introducerea în circuit public și cultural a anumitor construcții reprezentative din ansamblurile *arhitecturii tradiționale urbane,*

Recomandă intensificarea participării populației la renovarea cartierelor sale și o grijă sporită pentru crearea posibilității de menținere a acesteia pe loc și după efectuarea restaurării și conservării:

5. Observînd că un *ansamblu de arhitectură tradițional-rurală* poate fi conservat în toată autenticitatea sa și prin menținerea populației rurale, chiar dacă o parte din ocupațiile agrare s-au modificat în favoarea creșterii ponderii tehnicii,

Recomandă să se țină seama de acest fapt în cadrul politicii generale de salvare și revitalizare.

6. *Recomandă* ca în cazul în care satul vechi a fost abandonat total sau parțial, să se stabilească un echilibru între habitatul permanent, rezidența secundară, afectarea turistică și vocația culturală publică pe alte cerințe, a funcției muzeografice.

7. *Observînd* că *muzeele în aer liber* întrunesc tipuri variate de arhitectură tradițională, răspunzînd unei necesități documentare și pedagogice;

Recomandă să se recurgă la acest mijloc numai în condiții determinante și în cazuri excepționale.

8. *Recomandă* ca în toate situațiile citate restaurarea să păstreze un caracter riguros științific avînd la bază o documentație metodică și ca toate adaptările să se inspire din aceleași principii.

9. Observînd că, dacă în numeroase cazuri, conservarea unui ansamblu tradițional trebuie să implice toate construcțiile noi susceptibile să tulbure armonia sa, în anumite circumstanțe, trebuie să admitem în mod inevitabil înserarea noilor construcții,

Recomandă ca acestea să respecte ambientul natural, scara și caracterul construcțiilor existente.

10. Observînd că realizarea acestei politici generale este rezultatul declinului activităților artizanale ca o consecință a revoluției industriale,

Recomandă, să se ia măsuri pentru reînvierea și crearea unor condiții favorabile dezvoltării activității artizanale.

În sfîrșit, participanții reamintesc intenția Comitetului Executiv al ICOMOS, dorința formulată la simpozionul de la Strbske-Pleso-Brno, în 1971, de a constitui un comitet internațional care să se ocupe cu studiul morfologic și tipologic al conservării, adaptării și reanimării arhitecturii tradiționale, dîndu-i un caracter interdisciplinar și mijloace de funcționare corespunzătoare.

„MONUMENTELE ISTORICE ȘI MEDIUL ÎNCONJURĂTOR AL ORAȘULUI PRAGA" -PRAGA, OCTOMBRIE 1975

În zilele de 21—24 octombrie 1975 în R.S. Cehoslovacă s-au desfășurat lucrările simpozionului internațional, cu tema „Monumentele istorice și mediul înconjurător al orașului Praga", la care au participat ca invitați din partea Direcției patrimoniului cultural național din R.S. România, arhitectul Cristian Moisescu, director adjunct și arhitect Marinel Daia. Simpozionul a fost organizat de către „Centrul pentru protecția monumentelor istorice și prezervarea naturii orașului Praga" din R.S. Cehoslovacă.

Simpozionul a urmărit să prezinte preocupările specialiștilor cehoslovaci pentru conservarea și restaurarea monumentelor istorice din Praga, protejarea ansamblurilor de monumente istorice și ale naturii, utilizarea edificiilor istorice restaurate ca și ansamblurile istorice integrate în viața modernă a capitalei cehoslovace, în lumina realizărilor din ultimii 30 de ani, simpozionul, avînd astfel și un caracter aniversar.

https://biblioteca-digitala.ro